

Του ψαρά το πιάτο δέκα φορές είναι αδειανό και μια φορά γεμάτο,

Στεργίου Κ.Ι.¹, Α. Μαχιάς², Σ. Σωμαράκης², Α. Καπανταγιάκης² και Ν. Τσιμενίδης³

¹Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Τμήμα Βιολογίας, Τομέας Ζωολογίας, Θεσσαλονίκη ²Ινστιτούτο Θαλάσσιας Βιολογίας Κρήτης, Ηράκλειο, Κρήτη ³Πανεπιστήμιο Κρήτης, Τμήμα Βιολογίας, Ηράκλειο, Κρήτη

Είναι γνωστή η ρήση ότι τα μεγαλύτερα ψάρια λέγονται πριν από τις εκλογές, μετά τους πολέμους και μετά το κυνήγι και το ψάρεμα. Από την άλλη, δεν πρέπει να διαφεύγει της προσοχής μας ότι η γέννηση της λαϊκής παροιμίας «του κυνηγού και του ψαρά το πιάτο δέκα φορές είναι αδειανό και μια φορά γεμάτο», θα πρέπει να αναζητηθεί πριν τον εκσυνγχρονισμό της αλιείας.

Σε μια εποχή που όλα αλλάζουν, η αναθεώρηση των παροιμιών ίσως να είναι και αυτή αναγκαία. Επιπλέον, όσο και αν ακούγεται περίεργο, η αξιολόγηση αυτής της παροιμίας έχει ιδιαίτερα μεγάλη σημασία για την εκτίμηση της κατάστασης και τη διαχείριση των αλιευτικών αποθεμάτων. Και αυτό γιατί οι ημέρες αλιείας είναι ένα βασικό μέτρο έκφρασης της προσπάθειας που καταβάλλουν οι ψαράδες για να αλιεύσουν μια συγκεκριμένη ποσότητα αλιεύματος. Η μέτρηση αυτή είναι βασική για την αλιευτική επιστήμη.

Για την αξιολόγηση αυτή χρησιμοποιήσαμε τα μηνιαία στοιχεία που συλλέγει από το 1995 το Τμήμα Αλιείας του

Ινστιτούτου Θαλάσσιας Βιολογίας της Κρήτης (ΙΘΑΒΙΚ) σε συνεργασία με Επόπτες αλιείας του Υπουργείου Γεωργίας.

Τα στοιχεία αυτά αφορούν στην αλιευτική προσπάθεια - σε ημέρες αλιείας - και στο αλιεύμα ανά σκάφος, για τα σκάφη τα οποία παρουσιάζουν πλήρη δραστηριότητα, και προέρχονται από ένα μεγάλο δίκτυο σταθμών καταμετρημένων σε όλη την ελληνική επικράτεια.

Το δείγμα των καταγραφόμενων σκαφών καλύπτει πάνω από το 10% του στόλου της μέσης αλιείας (μηχανότρατες και γρι-γρί), που ανέρχεται σε 700 σκάφη περίπου, και πάνω από το 3% των παράκτιων σκαφών (πεζότρατες, διχτυάρικα, παραγαδιάρικα, λουπά) που αριθμούν περισσότερα από 19.000 σκάφη.

Τα στοιχεία παρουσιάζονται ομαδοποιημένα για πέντε θαλάσσιες υποπεριοχές (Βόρειο, Κεντρικό και Νότιο Αιγαίο, Ιόνιο, θαλάσσια περιοχή Κρήτης: εικόνα 1) και ανά κατηγορία και μέγεθος αλιευτικού σκάφους

Εικόνα 1.
Υποπεριοχές ομαδοποίησης των στοιχείων.

- μηχανότρατες με μήκος μικρότερο και μεγαλύτερο από 20 μέτρα,
- γρι-γρί με μήκος μικρότερο και μεγαλύτερο από 15 μέτρα,
- διχτυάρικα και παραγαδιάρικα σκάφη με μήκος μικρότερο και μεγαλύτερο από 10 μέτρα,
- πεζότρατες, και
- σκάφη που χρησιμοποιούν άλλα αλιευτικά εργαλεία.

Με βάση τα διαθέσιμα στοιχεία (εικόνα 2), ο μέσος αριθμός ημερών αλιείας ανά μήνα μεταβάλλεται από περιοχή σε περιοχή και με την κατηγορία και το μέγεθος του σκάφους. Έτσι, αυτός κυμαίνεται από 6 ημέρες, για διάφορα παράκτια σκάφη στη θαλάσσια περιοχή της Κρήτης, έως 24,5 ημέρες αλιείας για τις μηχανότρτες με μήκος μεγαλύτερο από 20 μέτρα στο Νότιο Αιγαίο.

Γενικά, ο μέσος αριθμός ημερών αλιείας ανά μήνα μειώνεται από βορά προς νότο και είναι μεγαλύτερος για τις μηχανότρτες σε σχέση με τις υπόλοιπες κατηγορίες σκαφών. Παρόλο που ο μέσος αριθμός ημερών αλιείας για τα μικρά σκάφη είναι συνήθως μικρότερος από αυτόν των μεγαλύτερων σκαφών, οι διαφορές αυτές δεν είναι πάντα στατιστικά σημαντικές σε όλες τις περιοχές.

Ένας από τους σημαντικότερους παράγοντες που καθορίζουν τις ημέρες αλιείας είναι οι καιρικές συνθήκες και κυρίως η ένταση των ανέμων που επικρατούν σε κάθε περιοχή. Έτσι, οι ημέρες αλιείας είναι λιγότερες στην περιοχή της Κρήτης που τα αλιεύματα εκτείνονται σε ανοικτές και απροστασιμμένες περιοχές. Για τους ίδιους λόγους, σε όλες τις υποπεριοχές οι ημέρες αλιείας των γρι-γρι και των μικρών παράκτιων σκαφών είναι σημαντικά περισσότερες την περίοδο Μαΐου-Σεπτεμβρίου σε σχέση με τους υπόλοιπους μήνες. Εξαιρεση αποτελούν οι μηχανότρτες που φαίνεται να εξαντλούν όλες τις εργάσιμες ημέρες του μήνα, επηρεαζόμενες λιγότερο από τις καιρικές συνθήκες.

Αν λάβουμε υπόψη ότι η αλιεία με τράτα απαγορεύεται τέσσερις μήνες το χρόνο (Ιούνιο-Σεπτέμβριο) και η αλιεία με γρι-γρι τρεις μήνες το χρόνο (Δεκέμβριο-Μάρτιο), οι ημέρες αλιείας ανά μήνα για τις διάφορες κατηγορίες σκαφών κυμαίνονται κατά μέσο όρο από 13 ημέρες, για τα γρι-γρι και την πεζότρατα, ως 17,5 ημέρες για τα μεγάλα παραγαδιάρικα. Άρα, με την προϋπόθεση ότι κάθε φορά που βγαίνει ο ψαράς φέρνει και κάτι ψάσιμο, σήμερα «το πιάτο του ψαρά μια φορά είναι ψαδιανό και μια φορά γεμάτο», ενώ υπάρχουν περιοχές όπως η Κρήτη και εργαλεία όπως το γρι-γρι και η πεζότρατα που το πιάτο του ψαρά «δύο φορές είναι αδειανό και μια φορά γεμάτο».

Βέβαια, το πόσο γεμάτο είναι, ή πρέπει να είναι, το πιάτο του ψαρά είναι ένα άλλο πολύ σημαντικό ζήτημα που δεν σχετίζεται μόνο με τις ημέρες αλιείας αλλά και με πολλούς άλλους παράγοντες (π.χ., περιοχή αλιείας, κατηγορία σκάφους, ικανότητα του ψαρά, τεχνολογικός εξοπλισμός, κατάσταση αποθεμάτων, κόστος ζλιεύσης). Τέλος, για να είναι το πιάτο του ψαρά πάντα γεμάτο πρέπει να υπάρχουν πάντα ζλιεύματα. Αυτό απαιτεί τη συνεχή παρακολούθηση των αλιευτικών αποθεμάτων και την έγκαιρη λήψη διαχειριστικών μέτρων.

Εικόνα 2.
Μέσος αριθμός ημερών αλιείας ανά κατηγορία μεγέθους σκάφους και μήνα σε διάφορες περιοχές, 1996-2000.

